

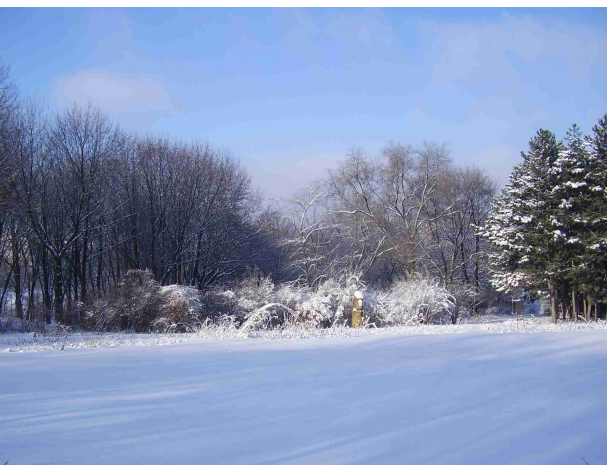
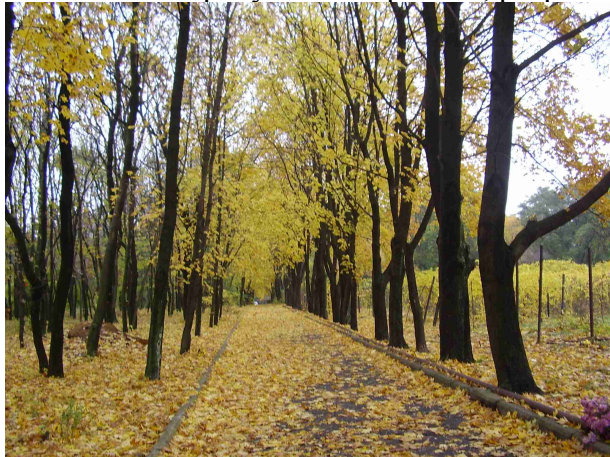
БОТАНІЧНИЙ САД Дніпропетровського національного університету

Ботанічний сад Дніпропетровського національного університету був організований у 1931 р. в нагорній частині міста на правому високому березі Дніпра. Засновником і першим директором саду був професор, завідувач кафедри фізіології рослин О.В. Рейнгард, під керівництвом якого закладені перші посадки рослин колекції саду. Великий внесок у справу створення колекційного фонду деревних і чагарникових порід зробив дендролог саду В.Ф.Смолич. Під його керівництвом був закладений дендропарк і зроблені перші посадки.

Постановою РНК УРСР від 23.07.1933 р. за № 147 ботанічний сад був введений до складу науково-дослідних підрозділів Дніпропетровського державного університету. Розпорядженням Ради Міністрів УРСР від 7 серпня 1963р. за № 1180/р ботанічний сад Дніпропетровського держуніверситету оголошений заповідною територією і знаходиться під захистом держави. З утворенням незалежної України це розпорядження було підтверджено Указом Президента України від 20 серпня 1996р. за №715/96 «Про оголошення територій і об'єктів природно-заповідного фонду загальнодержавного значення».

Колекційний фонд рослин ботанічного саду – більше 3 тис. видів, різновидів, форм і сортів, серед яких є рослини, занесені в Червону книгу Європи, України, і рослини, що знаходяться під загрозою зникнення. Це неоціненне народне надбання.

Ботанічний сад займає площу 27,2 га. До його складу належать шість лабораторій – дендрології, квітникарства, тропічних і субтропічних рослин, плодівництва, виробнича і насіннева, основними задачами яких є збереження та поповнення колекційного фонду, акліматизація інтродукованих рослин, розробка методів їх розмноження і відновлення.

У дендропарку ботанічного саду представлені 408 видів і 125 форм, різновидів і сортів рослин, більша частина яких інтродукована з різних районів земної кулі. Серед хвойних порід в колекції є сосна звичайна, кримська, гірська, веймутова, жовта і ін.; ялина колюча з

сріблястою і блакитною хвоєю, канадська, корейська, східна і ін. Є в ботанічному саду модрина, псевдотсуги і піхта – вологолюбні рослини, незвичайні для посушливих умов Степової зони; тис головчастий і ягідний, реліктові рослини – гінго дволопатево і метасеквоя. Широко представлені різноманітні форми кипарисовиків, туї, ялівців – плакучі, пірамідальні, кулевидні, карликові, з золотистою, сріблястою і сизою хвоєю.

Серед листяних порід переважають види з Китаю, Японії, Далекого Сходу. Значною кількістю видів представлена флора Північної Америки. Є представники дендрофлори Кавказу, Криму, Середземномор'я, Сибіру, Середньої Азії, Гімалаїв.

На секторі витких рослин зростають ломоноси, актинідія, кирказон, текома укорінена, вістерія та інші ліани, перспективні для вертикального озеленення.

Є в колекції досить рідкісні в культурі рослини з високими декоративними якостями: магнолія Суланжа, тюльпанове дерево, багряник японський, бархат амурський, деревовидний бузок – лігустріна, сумах оленерогий, церцис, кельрейтерія, ксантоцерас (чекалкін горіх), евкоммія (гутаперчеве дерево), павловнія повстиста, катальпа, дуб червоний.

Зібрані великі колекції родових комплексів гарноквітух чагарників: спіреї, жимолості, садового жасмину (чубушника), шипшини, бузку, дейції, вейгели, кизильнику, глоду, барбарису. Високими декоративними якостями відрізняються види екзохорди, деревовидні півонії, форзиції, гортензії, кольквіція, фонтанезія, бобовник "золотий дощ", а також декоративні види плодових – яблуні ягідної, вишні залозистої та повстистої, черемхи віргінської та ін., які можуть бути рекомендовані до подальшого впровадження в культуру.

У композиції окремих секторів велика увага приділяється не тільки демонстрації окремих ботанічних таксонів, але й виявленню декоративних якостей рослин і можливостей використання у ландшафтній експозиції. Ведеться робота з інвентаризації таксономічного складу дендрологічної колекції, розробки проблем інтродукції дендрофлори, аналізу стійкості окремих родових комплексів в Степовому Придніпров'ї.

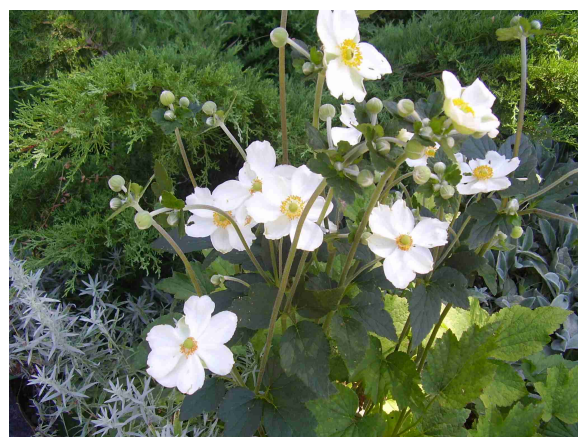
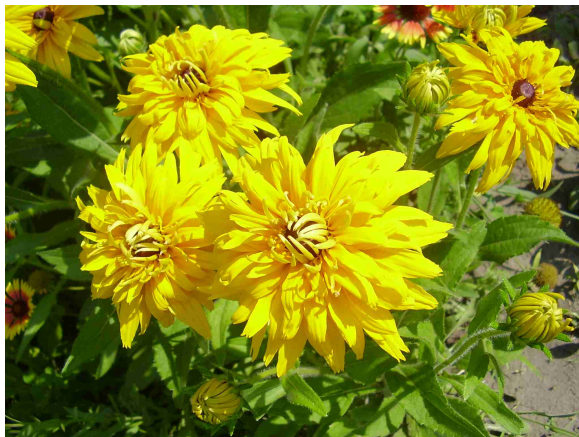
Колекція тропічних і субтропічних рослин розташована в експозиційній оранжереї. Рослини розміщуються за еколого-географічним принципом у чотирьох відділеннях оранжереї. Колекція відрізняється великим таксономічним різноманіттям, наявністю різних життєвих форм. В даний час вона нараховує 1270 видів, різновидів, форм і сортів. Особливість колекції – широка географія, корисність, високі декоративні якості, реліктовість і ендемізм. Основна частина видів – вихідці з Центральної і Південної Америки, Південної і Східної Африки, Австралії і Нової Зеландії, Середземномор'я, Індонезії, Індії, з острова Мадагаскар. У колекції є як примітивні найдавніші вищі рослини (псилот тригранний, селягінели, папороті, сагові, голонасінні), так і еволюційно молоді представники (бананові, імбирні, орхідні й ін.). З хвойних рослин представлені араукарії, криптомерії, куннігамії, кипариси, секвойї, таксодіум. Серед крупномірних екземплярів колекційного фонду привертають увагу величні пальми: фінік канарський (1926 року посадки), фінік лісовий, фінік пальчастий, лівістони (китайська і південна), бутія головчаста. В колекції досить широко представлені фікуси, група епіфітних рослин представлена орхідеями, папоротями, бромелієвими, є водяні та болотні рослини, рослини морських узбережь.

З плодівих рослин світової флори особливу цінність у колекції представляють авокадо, манго, гуаява, маслина європейська, фейхоа, мушмула японська, кава аравійська, цитрусові, динне дерево, інжир, гранат, євгенія одноквіткова, цератонія (ріжкове дерево), цифомандра (томатне дерево), коринокарпус гладкий, аннона, ваніль, банан, сизаль. Деякі з них в умовах оранжереї плодоносять (манго, гуаява, кава, фейхоа, мушмула, євгенія, мандарин, лимони).

Колекція квіткових рослин складається з однорічних, дворічних, багаторічних, цибулинних рослин і налічує 570 таксонів. Рослини вирощуються у відкритому ґрунті на колекційних ділянках, де проводяться фенологічні спостереження, вивчається ріст, способи вирощування, розвиток, стійкість до шкідників, хвороб.

Найбільш повно представлена колекція родини айстрових. Представники цієї родини – гацанія блискуча, артишок посівний, ліатрис колоскова, санвіталія розпростерта, арктотіс, піретрум, айстри, рудбекії, хризантеми, кореопсис, нивяник, чорнобривці і ін. – сонцелюбні та витривалі рослини, мають високі декоративні якості, завдяки чому широко використовуються в озелененні.

Цінними представниками тіньовитривалих рослин є хости (родина Хостові). Ці рослини цінуються за орнаментальні листки різної форми і забарвлення, ніжні, запашні квітки й унікальну здатність рости і цвісти у затінку.

Різноманітна колекція насінневої лабораторії містить 230 видів і різновидів корисних і декоративних рослин, з них 138 відносяться до лікарських. Серед останніх найбільш широко представлена родина губоцвітих. До неї відносяться шавлія лікарська, лаванда, монарда, меліса, ехінацея пурпурова і багато інших.

Широко представлена колекція ґрунтопокривних рослин, які зараз користуються особливою популярністю у зв'язку із спорудженням каменистих садів, альпінаріїв. Це флокс шиловидний, барвінок малий, ясколки, седуми й інші.

Особливу увагу лабораторія приділяє рослинам, що знаходяться під загрозою зникнення. З рослин, занесених до Червоної книги Європи, у лабораторії є 2 види, до Червоної книги України – 8 видів: наперстянка шерстиста, півонія тонколиста, роговик Біберштейна, ковила Лессінга та периста, дзвоник карпатський, сон-трава чорніюча, астрагал шерстистоквітковий.

Важливе значення мають рослини, не занесені до Червоної книги, але в Дніпропетровській області рідкісні, які знаходяться на межі зникнення. Таких у насінневій лабораторії 22 види. Це адоніси весняний і волзький, примула весняна, іван-чай вузьколистий, анемона жовтецева, копитень європейський, ломиніс цільнолистий і ін.

Лабораторія плодівництва в даний час знаходиться в стадії відновлення. В перспективі її розвитку основним напрямком є інтродукція і акліматизація в умовах Правобережного степового Придніпров'я нових плодкових кісточкових культур, в першу чергу нектаринів. Ця робота тісно пов'язана з відповідною програмою Никітського державного ботанічного саду.

Науково-виробнича діяльність ботанічного саду спрямована на збереження і поповнення колекції генофонду живих рослин, особливо рідкісних і унікальних. Колекційні фонди є

базою для наукової і освітньо-виховної роботи з питань ботаніки, екології, охорони природи, рослинництва, декоративного садівництва, ландшафтної архітектури; проведення екскурсій для молоді, що навчається і для населення міста та області; полігоном практичного навчання студентів різних спеціальностей біолого-екологічного напрямку, пропаганди ботанічних та природоохоронних знань.

Значимість Дніпропетровського ботанічного саду, його нинішній статус і рослинні багатства мають місце завдяки праці, ентузіазму вчених і всього колективу, що віддали не одне десятиліття вивченню інтродукції й акліматизації рослин.

